

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, fakss: 67244074, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

2018. gada 12. novembrī Nr. 1-6/14

**Latvijas Republikas Satversmes tiesas
tiesnesim A.Kučam**
Jura Alunāna iela 1,
Rīga, LV-1010

Par tiesībsarga viedokli lietā Nr.2018-13-03

2018.gada 10.oktobrī Tiesībsarga birojā ir saņemta Satversmes tiesas vēstule ar lūgumu paust viedokli saistībā ar Satversmes tiesā izskatāmo lietu Nr.2018-13-03 „Par Ministru kabineta 1998.gada 21.aprīļa noteikumu Nr.139 “Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LNB 205-97 “Mūra un stiegrota mūra konstrukciju projektēšanas normas”” 4. un 5.punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk tekstā – „Satversme”) 90.pantam”. Papildus Satversmes tiesa lūdz sniegt atbildes uz šādiem jautājumiem:

1) vai tas, ka būvnormatīvi, par kuru neievērošanu ir sodīts pieteikuma iesniedzējs, nav normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā pieņemti, izsludināti oficiālajā izdevumā “Latvijas Vēstnesis” un pieejami ikvienai personai, atbilst Satversmes 90.pantam?

2) vai Satversmes 90.pantam atbilst tas, ka standarti, kuri personai ir saistoši, ir pieejami vienīgi svešvalodā un par maksu?

Pamata fakti Satversmes tiesas lietā

Satversmes tiesā ir vērsies pieteicējs, lūdzot izvērtēt Ministru kabineta 1998.gada 21.aprīļa noteikumu Nr.139 “Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LNB 205-97 “Mūra un stiegrota mūra konstrukciju projektēšanas normas”” 4. un 5.punkta atbilstību Satversmes 90.pantam. Pieteicējs lūdz apstrīdēto regulējumu atzīt par spēkā neesošu attiecībā uz viņu no pieņemšanas brīža.

Pieteicējs pieteikumā min, ka 2014.gada 7.janvārī Latvijas Būvinženieru savienības Būvniecības speciālistu sertificēšanas institūcija izdeva rīkojumu Nr.001/14, ar kuru nolemts anulēt pieteicējam būvprakses sertifikātu ēku konstrukciju projektēšanā jeb būvprakses sertifikātu. Rīkojums tika pamatots ar to, ka ir pieļauti ar būvniecību saistīto normatīvo aktu pārkāpumi būvprojekta būvkonstrukcijas sadaļas izstrādē, tostarp ir pārkāpti apstrīdētās MK normas noteikumos minētie SNIp II-23-81 "Tērauda konstrukcijas. Projektēšanas normas" un SNIp 2.01.07-85.

Pieteicēja ieskatā Latvijas Būvinženieru savienība anulēja pieteicēja būvprakses sertifikātu, pamatojoties uz spēkā neesošiem normatīviem aktiem SNIp II-23-81 un SNIp 2.01.07-85.

1998.gadā Latvijas Republikas Saeima pieņēma likumu "Par Latvijas PSR normatīvo aktu piemērošanas izbeigšanu", kura 2.pants paredzēja, ka Ministru Kabinets nosaka kārtību, kādā zaudē spēku Latvijas PSRS Ministru padomes lēmumi, ministru pavēles un instrukcijas, akti, kam ir normatīvs raksturs.

Saskaņā ar MK noteikumiem Nr.120 "Kārtība, kādā izbeidzama Latvijas Padomju Sociālistiskās Republikas normatīvo aktu piemērošana", ar 2000.gada 1.janvāri Latvijas Republikā nebija piemērojami tie normatīva rakstura akti, ko izdevušas Latvijas PSR pārvaldes institūcijas: 1) Latvijas PSR Ministru Padomes lēmumi, instrukcijas un rīkojumi; 2) Latvijas PSR ministriju un resoru instrukcijas, nolikumi, metodiskie norādījumi un citi akti, kas apstiprināti ar attiecīgā ministra vai resora vadītāja pavēli vai rīkojumu; 3) citu Latvijas PSR valsts pārvaldes institūciju izdotie akti. Latvijas PSR standarti, darba aizsardzības normatīvi, būvnormatīvi un citi normatīvtehniskie akti izskatāmi likumos noteiktajās institūcijās, un turpmāk piemērojamo Latvijas PSR aktu saraksti līdz 1999.gada 31.decembrim publicējami laikrakstā "Latvijas Vēstnesis".

1999.gada 17.decembrī Ekonomikas ministrija izdeva rīkojumu Nr.273 "Par Latvijas PSR normatīvo aktu, kas piemērojami pēc 2000.gada 1.janvāra, sarakstu", kurā neiekļāva SNIp II-23-81 "Tērauda konstrukcijas. Projektēšanas normas" un SNIp 2.01.07-85 kā turpmāk piemērojamo Latvijas PSR un bijušās PSRS pārvaldes institūciju izdoto standartu. Atbilstoši rīkojumam pēc 2000.gada 1.janvāra varēja izmantot tikai tādus Latvijas PSR un bijušās PSRS pārvaldes institūciju izdotos standartus, celtniecības normas un noteikumus un citus normatīvtehniskos aktus, kuri tika iekļauti sarakstā. Pieteicēja ieskatā ar 2000.gada 1.janvāri SNIp II-23-81 "Tērauda konstrukcijas. Projektēšanas normas" un SNIp 2.01.07-85 zaudēja spēku.

Pieteicējs norāda, ka netika nodrošinātas viņam Satversmes 90.pantā garantētās tiesības zināt savas tiesības, proti, viņš nezināja un nevarēja zināt, ka viņam, izstrādājot būvprojektu, ir jāpiemēro norma SNIp II-23-81 pilnā tās apmērā, jo apstrīdētā MK norma paredz šauru SNIp pielietojumu - tikai

uz ieliekamās detaļas aprēķinu. Apstrīdētās MK normas noteikumi neparedz to, ka SNIp II-23-81 ir piemērojams arī uz visa cita veida būvkonstrukcijām. Pieteicējs norāda, ka viņam tika atņemts būvprakses sertifikāts par tādu normatīvo aktu pārkāpšanu, kas nodarījuma brīdī nebija tieši paredzēti likumā – konkrētie SNIp nebija publicēti un stājušies spēkā, tie nebija pieejami un nebija iespējams pilnībā iepazīties ar to saturu.

Pieteicējs lūdz atzīt Ministru kabineta 1998.gada 21.aprīļa noteikumu Nr.139 “Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LNB 205-97 “Mūra un stiegrota mūra konstrukciju projektēšanas normas” 4. un 5.punktu par neatbilstošu Satversmes 90.pantam.

Apstrīdētā tiesību norma

Ministru kabineta 1998.gada 21.aprīļa noteikumu Nr.139 “Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LNB 205-97 “Mūra un stiegrota mūra konstrukciju projektēšanas normas”” 4. un 5.punkts nosaka, ka:

“4. Līdz Latvijas būvnormatīva LBN 004 “Slodzes un iedarbības. Projektēšanas pamatprincipi” apstiprināšanai slodžu un iedarbību lielumi, drošuma un slodžu kombināciju koeficienti jāpieņem atbilstoši SNIp 2.01.07-85 prasībām.

[..]

5. Līdz Latvijas būvnormatīva LBN 204 “Tērauda konstrukciju projektēšanas normas” apstiprināšanai metāla ieliekamo detaļu aprēķini jāveic saskaņā ar SNIp II-23-81* “Tērauda konstrukcijas. Projektēšanas normas”.”

Minētais regulējums un visi MK noteikumi Nr.139 zaudēja spēku, stājoties spēkā Ministru kabineta 2015. gada 26. maija noteikumiem Nr. 248 “Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 205-15 “Mūra būvkonstrukciju projektēšana””.

Pieteicējs norāda, ka apstrīdētās normas neatbilst Satversmes 90.pantam, kas nosaka: „Ikvienam ir tiesības zināt savas tiesības”.

Vērtējums par apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 90.pantam

No juridiskās tehnikas viedokļa, pieteicēja apstrīdētā norma ir pārejas posma regulējums ar atsauci uz aizstājamām saistošām normām, kas bija pieņemtas un publiskas iepriekšējā tiesiskajā sistēmā.

Tiesībsarga ieskatā, viedokli var sniegt par iespējamo cilvēktiesību aizskārumu tiktāl, ciktāl apstrīdētā norma ietver atsauci uz atbilstošā kārtībā nepublicētiem un netulkotiem obligāti piemērojamiem standartiem - SNIp.

Satversmes 8.nodaļas 90.pantā ir nostiprināta viena no indivīdiem garantētajām cilvēktiesībām – tiesības zināt savas tiesības. Tiesību

efektivitātes principa būtiska un nepieciešama sastāvdaļa ir informētība par tiesībām.

Demokrātisku iekārtu un valsti raksturo tiesiskums, savukārt tiesiskumu nodrošina informētība par valstī pastāvošo regulējumu un noteiktās kārtības ievērošana. Lai privātpersona varētu efektīvi izmantot savas tiesības, tai jābūt reālai iespējai tās pārzināt.

Uzsverot personas tiesības zināt savas tiesības, tā tiek atzīta par aktīvu, apzinīgu un atbildīgu subjektu, kas ir informēts un spēj aktīvi aizsargāt savas tiesības un leģitīmās intereses attiecībās ar publisko varu un līdzcilvēkiem [...] Satversmes 90.pants apliecina cilvēka kā pamattiesību subjekta pašapziņu un autonomiju. To varētu nosacīti nosaukt arī par “pamattiesību pilsonisko aspektu”, kas vismaz daļēji atbilst romiešu tiesībās definētajam principam “*ius vigilantibus scriptum est*” (“tiesības ir rakstītas modrajiem”,- t.i. tādiem, kas paši ir ieinteresēti sargāt savas subjektīvās tiesības un intereses).¹

Par jēdziena “tiesības” tvērumu

Tiesības, kuras subjektam ir tiesības zināt, ir jebkuras subjektīvās tiesības, kādas vien konkrētajai privātpersonai Latvijas tiesību sistēmā var būt, un tās var izrietēt no dažādiem tiesību avotiem: Satversmes, atzītajiem tiesību principiem un starptautiskajām tiesību paražām, starptautiskajiem līgumiem, ES tiesību aktiem, Latvijas ārējiem normatīvajiem aktiem, judikatūras.

Satversmes 90.panta garantijas tāpat attiecas arī uz iekšējiem normatīvajiem aktiem tiktāl, ciktāl konkrētais iekšējais normatīvais akts objektīvi skar konkrētās privātpersonas tiesības vai tiesiskās intereses².

Bez tam, analizējot Satversmes 90.panta saturu, Satversmes tiesa ir uzsvērusi, ka tas paredz personas subjektīvās publiskās tiesības tikt informētai ne tikai par tās tiesībām, bet arī par pienākumiem, no kā jāsecina, ka Satversmes 90.pants sargā indivīdam garantētās tiesības tikt informētam par visu tiesisko sistēmu.

Konkrētajā Satversmes tiesas lietā minētie SNIp ir saistoša rakstura standarti, kuri 2015.gadā tika aizstāti ar būvnormatīviem.

Par jēdziena “zināt” tvērumu

Valstij ir pienākums ne vien pieņemt normatīvos aktus, kas regulē personu uzvedību visdažādākajās tiesiskajās attiecībās, bet arī radīt mehānismu, kas nodrošina personu informētību par tiesiskā regulējuma izmaiņām un saturu. Tas paredz personas tiesības, stājoties publiski

¹ Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa Cilvēka pamattiesības, Latvijas Vēstnesis, Rīga, 2011, 63 lpp.

² Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa Cilvēka pamattiesības, Latvijas Vēstnesis, Rīga, 2011, 64 lpp.

tiesiskajās attiecībās ar valsts varas institūcijām, tikt informētai par tās tiesībām konkrētajās attiecībās.³ Privātpersonai ir jāzina, kādas tiesiskās sekas rodas, radīsies, vai var rasties no noteiktiem juridiskiem faktiem vai noteiktas rīcības (darbības vai bezdarbības), lai viņa varētu izdarīt apzinātu izvēli un vajadzības gadījumā pielāgot savu rīcību.⁴

Satversmes 90.pantā lietotais darbības vārds “zināt” ir saprotams galvenokārt objektīvā nozīmē: tiek prezumēts, ka privātpersona ir bijusi *pienācīgi informēta par savām tiesībām un pienākumiem*, ja konkrētajā situācijā viņa varēja zināt un viņai vajadzēja zināt par tiem. Satversmes tiesas lietā ir pietiekami pierādījumi no administratīvās tiesvedības, ka pieteicējs zināja un viņam vajadzēja zināt piemērojamos SNIp, tomēr jāuzsver, ka jēdziens “pienācīgi informēts” nozīmē to, ka tiesību norma atbilst tiesiskuma pamatprasībai un tiesību norma skar īpašā situācijā esošas personas tiesības zināt savas specifiskās, no šīm tiesībām izrietošās tiesības un pienākumus.⁵

Detalizētāk analizējot, vai konkrētajā Satversmes tiesas lietā var uzskatīt, ka pieteicējs bija pienācīgā kārtā informēts par profesionāli saistošo regulējumu, ir jāsniedz vērtējums tam, vai saistošo tiesību normu pieņemšanā ir ievērota likumība un tā atbilst tiesiskuma prasībām.

Termins “likumīgs” tiek saprasts vienīgi kā tiesību normas formāla pārbaude, kurā tiek noskaidrots, vai tiesību norma nav zaudējusi spēku, vai spēku nav zaudējis augstāka juridiska spēka tiesību akts, uz kā pamata attiecīgā tiesību norma pieņemta, vai nepastāv kādas atrunas šajā vai citā tiesību normā, kas ierobežo tās piemērošanu konkrētajā gadījumā. Taču precīza un pilnīga atbilde iegūstama tikai tad, ja vērā tiek ņemts arī politiskais, socioloģiskais, psiholoģiskais fons, kurā veidojas pētāmās tiesiskās attiecības.

Likumība tiek pārbaudīta, izskatot tiesību normas pieņemšanas formālo pusi: kā ievērota spēkā esošā procesuālā kārtība, vai tiesību normu izdevusi tam pilnvarota iestāde, vai nepastāv kādi kompetences vai tās deleģējuma ierobežojumi. Tiesiskums savukārt ir plašāks jēdziens, un tā pārbaude aptver gan likumības pārbaudi, gan to, vai formāli spēkā esošā tiesību norma ir piemērojama arī tādēļ, ka ar valsts varu nostiprināto likumu akceptē sabiedrība, uz kuru tas attiecas, jo šī tiesību norma pilda tai doto uzdevumu. Tiesību normas piemērošanas procesā vienlīdz liela uzmanība pievēršama gan likumības pārbaudei, gan tiesiskuma pārbaudei, jo kā vienas, tā arī otras ignorēšana var būt par iemeslu tiesību normas atzīšanai par spēkā neesošu⁶.

³ Satversmes tiesas 2006.gada 20.decembra sprieduma lietā Nr.2006-12-01 16.punkts un 2011.gada 30.marta sprieduma lietā Nr.2010-60-01 15.1.punkts.

⁴ ECT spriedums Medvedyeva un citi pret Franciju, Nr.3394/03, 29.03.2010, 80š.

⁵ Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa Cilvēka pamattiesības, Latvijas Vēstnesis, Rīga, 2011, 65 lpp.

⁶ Rakstu krājums “Juridiskās metodes pamati. 11 soļi tiesību normu piemērošanā”, Rīga, 2003., 44-56 lpp.

Eiropas Cilvēktiesību tiesa, vērtējot, vai tiesību ierobežojums ir noteikts ar likumu, ir atzinusi arī, ka likumam ir *jābūt pienācīgā kārtā pieejamam* un jābūt noformulētam ar pietiekamu precizitāti, kas ļautu personai pielāgot savu rīcību un izprast šīs rīcības sekas. Attiecīgi, ja normatīvā akta saturs nav padarīts publiski pieejams, un tiem, uz ko šis akts attiecas, nav bijis iespējams ar aktu iepazīties un tādējādi arī paredzēt šī akta piemērošanas sekas, tad uzskatāms, ka attiecīgais ierobežojums nav bijis noteikts saskaņā ar likumu.

Iekļaujot minēto normu Satversmē, likumdevējs ir uzņēmis pienākumu nodrošināt mehānismu, lai tiesību normas sabiedrībai būtu pieejamas un saprotamas. Valstij ir pienākums ne tikai atturēties no rīcības, kas personai varētu radīt šķēršļus iegūt informāciju par savām tiesībām un pienākumiem, bet arī veikt nepieciešamās darbības, lai nodrošinātu, ka tiesību normas ir pieejamas. Attiecīgi, ja valsts neveic pienākumus, kurus tā pati ir uzņēmusies attiecībā uz normu pieejamības nodrošināšanu, var tikt atzīts, ka ir aizskartas tā personu loka tiesības, kuriem attiecīgās normas ir saistošas. Tādējādi šo tiesību kontekstā, vērtējot potenciālo aizskārumu, nozīme būtu jāpiešķir ne tikai tam, vai persona faktiski ieguva informāciju par tās tiesībām un pienākumiem, bet arī tam, vai valsts izpildīja savu pienākumu nodrošināt informācijas par tiesībām un pienākumiem pieejamību.

Nevar noliegt, ka Latvijas Republiku kā suverenitāti atguvušu valsti kopš deviņdesmito gadu sākuma skāra vairāki izaicinājumi - pārejas periods no vienas tiesību sistēmas uz citu, kā arī tiesību sistēmas harmonizēšana pēc iestāšanās Eiropas Savienībā ar Eiropas Savienības regulējuma prasībām.

Būvniecības normatīvo regulējumu pēc neatkarības atjaunošanas ietekmēja PSRS (Padomju Sociālistisko Republiku Savienības) mēroga celtniecības normu un noteikumu, nozaru celtniecības normu, kā arī republikas mēroga celtniecības normu un citu būvniecības tehnisko normatīvu regulējums jeb SNiP.

Plašais un profilētais būvniecības normatīvais regulējums, kas bija izveidojies PSRS laikā, bija jāvienkāršo, jo tas neatbilda mūsdienu izaicinājumiem un labai pārvaldībai. Normas, kas bija ietvertas SNiP regulējumos, bija vērstas uz tehnisko izpratni.

1991. gadā pēc Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanas sākās pāreja no SNiP sistēmas uz Latvijas būvnormatīvu (LBN) sistēmu. 1992. gadā tika apstiprināts LBN 001 „Latvijas būvnormatīvu pamatnolikums”, un sākās Latvijas būvnormatīvu izstrāde. Lai pāreju no padomju normatīvajiem aktiem uz Latvijas būvnormatīviem veiktu pakāpeniski, 1992. gadā toreizējā Latvijas Republikas Arhitektūras un celtniecības ministrija apstiprināja LBN 000 „Būvniecības saraksts”, ietverot tajā 188 būvniecībā piemērojamos

padomju normatīvos aktus SNIp, kur noteica, ka tie ir saistoši piemērošanai būvniecībā visā valsts teritorijā.⁷

2002.gada 30.augustā Ministru kabinets pieņēma rīkojumu Nr. 478 "Par Būvniecības nacionālo programmu", kurā cita starpā tika analizēta arī Latvijas būvnormatīvu sakārtošana un SNIp pilnīgai nomaiņai nepieciešamais laiks (ca. 2-5 gadiem)⁸. Tāpat ir svarīgi norādīt, ka 2016.gadā Ekonomikas ministrija jau ir publiski atzinusi, ka attiecībā uz būvniecībā izmantojamiem standartiem ir identificētas sekojošas problēmas: standartu pieejamības nodrošināšana, standartu tulkošana un maksa par standartu iegādāšanos⁹.

Paužot viedokli Satversmes tiesas lietā Nr.2018-13-03, tiesībsargs nav guvis apstiprinājumu tam, ka valsts atbildīgās institūcijas (MK un EM) nebūtu apzinājušas problēmu, kas saistīta ar nepieciešamību aizstāt obligāta rakstura normatīvus būvniecībā. Satversmes tiesas lietā minētie SNIp, līdz tie zaudēja spēku, bija pieejami būvniecības speciālistiem tikai svešvalodā un par maksu. Tiesībsargs, gatavojot viedokli, nav ieguvis pierādījumus tam, ka valsts būtu rīkojusies atbildīgi pārejas posmā līdz jaunā regulējuma izstrādei, nodrošinot SNIp tulkošanu un brīvu pieejamību būvniecībā strādājošajiem speciālistiem.

SNIp darbību pagarinošais regulējums, konkrēti apstrīdētā norma, uzlika par pienākumu būvniecībā strādājošajiem speciālistiem turpināt piemērot SNIp, tādēļ valstij savā ziņā jāatzīst līdzatbildība par ierobežotas pieejamības SNIp pareizu piemērošanu un bezdarbību, kavējoties ar jaunā regulējuma izstrādi.

Tiesībsarga ieskatā, valsts pieļāva vairs neeksistējoša valstiska veidojuma akceptēta regulējuma - standartu SNIp 2.01.07-85 un SNIp II-23-81* - piemērošanu līdz pat 2015. gada 26. maijam, kas ir nesamērīgi ilgs laiks, un tiesībsargs pieļauj iespēju, ka potenciāli aizskartā speciālistu grupa (būvinženieri) nevērsās savlaicīgāk pie likumdevēja, izpildvaras un Satversmes tiesā, jo ilgstoši paļāvās uz solījumu pārejas regulējumā, kam nebija noteikts gala termiņš.

Latvijas Republikai pēc neatkarības atjaunošanas bija pienākums pārstrādāt, pieņemt un publicēt valsts valodā regulējumu, kas aizstātu bijušās PSRS un LPSR regulējumu. Tomēr, ievērojot grozāmo standartu regulējuma apjomu, tas tika veikts pakāpeniski un nav beidzies vēl šobrīd.

Jauno standartu apstiprināšanai vai veco standartu tulkošanai un publiskošanai būtu pieļaujams noteikts pārejas posms, tomēr šim pārejas posmam jābūt noteiktam saprātīgam.

⁷ Jānis Bramanis "Būvniecības tiesību vēsturiskie aspekti (I)"//<https://lvportals.lv/norises/195246-buvniecibas-tiesibu-vesturiskie-aspekti-i-2009>

⁸ <https://likumi.lv/doc.php?id=65990u>. Skat. 4.1.4.1.tabulā 69 SNIp minēti kā tādi, kuriem ir būtiska loma valsts regulējošās darbības nodrošināšanā un to nomaiņai nepieciešami ca.5 gadi, bet 89 SNIp nav būtiska loma, un to nomaiņai konkrēts laiks nav noteikts.

⁹ http://bvkb.gov.lv/sites/default/files/buvn_standarti_latvija_2016_spade.pdf

Eiropas Cilvēktiesību tiesa vairākās lietās ir atzinusi, ka, valstīs, kurās mainās tiesiskā sistēma, trīspadsmit un divdesmit gadu kavēšanās, lai izveidotu jaunu tiesisko regulējumu, būtībā nav atzīstama par attaisnojamu¹⁰, un atzinusi konkrētās cilvēktiesības, piemēram, pulcēšanās brīvības pārkāpumu.

Satversmes 90.pants ir cieši saistīts ar Satversmes 69.pantu, kas nosaka likumu izsludināšanas kārtību.

2012.gada 1.jūlijā zaudēja spēku likums “Par likumu un citu Saeimas, Valsts prezidenta un Ministru kabineta pieņemto aktu izsludināšanas, publicēšanas, spēkā stāšanās kārtību un spēkā esamību”¹¹, kuru aizstāja Oficiālo publikāciju un tiesiskās informācijas likums¹². Brīdī, kad pieteicējs izstrādāja projektu, un brīdī, kad tika anulēts būvprakses sertifikāts, iepriekš minētajos normatīvajos aktos bija noteikts, ka spēkā esošie likumi un Ministru kabineta noteikumi ir saistoši visā Latvijas teritorijā un neviens nevar aizbildināties ar to nezināšanu; nezināšana neatbrīvo no atbildības.

No tiesību teorijas izriet, ka valstij ir jārikojas tā, lai nepārprotami būtu skaidrs, ka tā spērusi visus saprātīgi gaidāmos soļus, lai padarītu normas saturu personām objektīvi pieejamu un saprotamu.

Valsts uzdevums ir oficiāli publicēt visus normatīvos aktus iedzīvotājiem saprotamā un viegli pieejamā veidā un valsts valodā. Tas nozīmē, ka: a) valstij jā rūpējas par normatīvo aktu regulāru konsolidāciju; b) valstij jāpublicē normatīvie akti tā, lai tos varētu viegli iegādāties un uzkrāt [..], c) blakus tam ir vēlams, lai valsts publicētu normatīvos aktus arī internetā, jo tas mūsdienu apstākļos ir daudzām privātpersonām pieejams un ērts informācijas iegūšanas ceļš.¹³

Satversmes 90.pants uzliek valstij pienākumu nodrošināt ne tikai likumu un citu iekšzemes normatīvo aktu, bet arī Latvijas noslēgto starptautisko līgumu publicēšanu oficiālajā izdevumā. Ievērojot Satversmes 4.panta pirmo teikumu, saistošo dokumentu publicētajām versijām jābūt publiskotām ar tulkojumu latviešu valodā¹⁴. Līdzīga prasība būtu attiecināma uz normatīvajiem aktiem, kas ir saistoša rakstura un kas tranzīta periodā no vienas tiesību sistēmas/tiesību loka uz citu ir pieejami tikai svešvalodā.

¹⁰ Skat. 2007.gada 11.janvāra ECT spriedumu lietā Mkrtychyan pret Armēniju, Nr. 6562/03, 42.- 43.punkts [pieejams: <http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-78954>]. Tāpat skat. 2013.gada 11.jūlija ECT spriedumu lietā Vyerentsov pret Ukrainu, Nr. 20372/11, un 2014.gada 14.februāra ECT spriedumu lietā Shmushkovych pret Ukrainu, Nr. 3276/10.

¹¹ <https://likumi.lv/doc.php?id=57317>

¹² <https://likumi.lv/ta/id/249322-oficialo-publicaciju-un-tiesiskas-informacijas-likums>

¹³ Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa Cilvēka pamattiesības, Latvijas Vēstnesis, Rīga, 2011, 68.lpp.

¹⁴ Latvijas Republikas Satversmes komentāri. VIII nodaļa Cilvēka pamattiesības, Latvijas Vēstnesis, Rīga, 2011, 71 lpp.

Valstīm būtu dodams noteikts termiņš tulkojuma nodrošināšanai valsts valodā, tomēr arī šim pārejas posmam jābūt saprātīgam, un valstij jānodrošina saistošo normatīvu pieejamība bez maksas un valsts valodā ikvienam subjektam, uz kuru tas attiecas, un kuru neievērošana subjektam un sabiedrībai kopumā var radīt smagu seku iestāšanos, piemēram, būvniecībā (publisko objektu projektēšanā un būvniecībā).

Ņemot vērā augstāk izklāstītos argumentus, uzskatu, ka, nenodrošinot Ministru kabineta 1998.gada 21.aprīļa noteikumu Nr.139 "Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LNB 205-97 "Mūra un stiegrota mūra konstrukciju projektēšanas normas" 4. un 5.punktā minēto SNIp brīvu publiskošanu valsts valodā, valsts nav ievērojusi Satversmes 1., 4. un 90.pantu, tomēr trūkumi tiesiskajā regulējumā neatbrīvoja būvniecībā strādājošos speciālistus no apstrīdētajā normā minēto SNIp standartu ievērošanas.

Atbildot uz Satversmes tiesas papildus uzdotajiem jautājumiem, vēlos norādīt, ka likumdevējam, veidojot normas, ir jāveicina tiesiskā noteiktība. Valstij ir pienākums publicēt visus normatīvos aktus, lai visas tās jurisdikcijā esošās personas varētu objektīvi zināt un paredzēt, kādas normas tiks piemērotas noteiktai tiesiskai attiecībai. Ikvienai normai ir jāatbilst diviem kritērijiem – pieejamībai un paredzamībai. Normām jābūt rakstiskām, publiskām un skaidri saprotamām.

Lai uzskatītu, ka norma ir skaidra, starp likumdevēju un sabiedrību jābūt vienotiem uzskatiem attiecībā uz normā lietotajiem izteikumiem, sabiedrībai ir jābūt skaidram, ko nozīmē izteikumi, kas normās tiek lietoti. Normas var būt specifiskas un atsevišķos gadījumos saprotamas tikai noteiktam profesionāļu lokam, tomēr jebkuram iedzīvotājam, uz kuru konkrēta norma tieši attiecas, ir jāspēj saprast, kādi pienākumi ar to viņam tiek uzlikti.

Publiskums. Ar Latvijas valsts standartiem (tostarp būvniecībā) ikviens indivīds var iepazīties Standartizācijas birojā. Būvniecības standarti atrodami standartu kataloga sadaļā „Inženierbūvniecība”. Kā norādīts Standartizācijas biroja mājaslapā, standartu lasītavā bez maksas *var meklēt* informāciju iespiestajos katalogos, elektroniskajās datubāzēs vai internetā un iepazīties ar fondā esošajiem standartiem un citiem dokumentiem, *taču iegūt personiskajā lietošanā šos dokumentus iespējams tikai par maksu*¹⁵.

¹⁵ Skat. detalizētāk vietnē <https://www.lvs.lv/products/ics>. Lai sniegtu nelielu priekšstatu par būvniecībā obligāti piemērojamo standartu iegādes cenām, piemēram minam dažus no obligāti ievērojamiem standartiem: standarts Nr.VS EN 1090-1:2009 "Tērauda konstrukciju un alumīnija konstrukciju izgatavošana. 1. daļa: atbilstības novērtēšanas prasības nesošo konstrukciju elementiem" - 23,33 euro; standarts Nr. VS EN 15088:2006 "Alumīnijs un alumīnija sakausējumi. Izstrādājumi slodzi nesošām būvju konstrukcijām. Pārbaudes un piegādes tehniskie noteikumi" - 20,45 euro; standarts Nr. LVS EN 10340:2008 "Tērauda lējumi būvniecībai" - 18,53 euro; standarts Nr. LVS EN 12794 +A1:2007 "Saliekamā

Valstī pastāvošo kārtību, kad speciālisti pieeju viņu profesionālo darbību regulējošiem standartiem, t.sk. tiem, kas attiecas uz sabiedrisko būvju projektēšanu, var saņemt tikai par maksu, nevar uzskatīt par tādu, kas nodrošina brīvu pieeju vispārsaistošajiem normatīviem, kas skar visu sabiedrību.

Skaidrība. Lai gan, kā jau iepriekš norādīju, ir pieļaujams, ka personai, lai pilnībā saprastu normatīvajā aktā iekļauto regulējumu, ir nepieciešama, piemēram, profesionāla palīdzība, tomēr labai likumdošanas praksei nevar atbilst tas, ka personai saistošs normatīvais akts nav pieejams valsts valodā. It sevišķi gadījumā, ja šo aktu par saistošu ir noteicis nacionālais likumdevējs.

Vēlos uzsvērt, ka Satversmes 90.pants ir sistēmiski saistīts ar Satversmes 4.panta pirmo teikumu, kā arī Valsts valodas likuma izvirzītajām prasībām, tādēļ ikvienam saistošam regulējumam Latvijas Republikas teritorijā, t.sk. būvniecībā saistošajiem standartiem, jābūt brīvi pieejamiem valsts valodā.

Ja saistošo normatīvu publiskā pieejamība ir ierobežota gan ar maksas nosacījumiem, gan nav nodrošināta to tulkošana valsts valodā, tiek pārkāpts Satversmes 90.pants.

Ar cieņu
tiesībsargs

J.Jansons

Šis dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko parakstu un satur laika zīmogu.

betona izstrādājumi. Pamatu pāļi” - 27,48 euro; standarts Nr. LVS EN 1504-6:2007 “Betona konstrukciju aizsardzības un remonta izstrādājumi un sistēmas. Definīcijas, prasības, kvalitātes kontrole un atbilstības novērtēšana. 6.daļa: Stiegrošanas tērauda stieņu enkurošana” - 17,25 euro; standarts Nr. LVS EN 771-3:2011”Sienu mūra elementu specifikācijas. 3.daļa: Betona mūra elementi (blīvie un vieglbetoni)” - 23,33 euro.